

Hunyorgató szemű fehér szépségek meséi Drávakeresztúron

Fehér szépségek kicsiny, fekete szemükkel hunyorgognak a tavaszi napsütésben, biztos lábbal állva a talajon, közelükben a lekaszált fű kábító illata terjeng – az udvar fűvét ugyanis kaszálni kell –, s ezek a szépségek joggal követelik meg a törődést, gondoskodást. Ha nem is úgy, mint régen, minden évben, de fel kell őket újítani Drávakeresztúron, kimeszelní, legalább Szent Rókus napjára. A szépségek nem mások, mint „talpasházak”. A lakócsaiak és a keresztúriak ízeként emlegetik, de a Dráva menti szelíd vidék más falvaiban ettől árnyaltabb, irodalmi elnevezéssel *kuće* a nevük. Közeliükben még megtalálható a régi kút, melynek megnevezése e falvak lakossága körében szintén eltérő: az egyik – a káj-horvát örökség részeként – *zdenec*, a másik, *bunar* pedig török eredetű kifejezés. A faluba települtek szlavóniai eredetűre utalnak, illetve arra, hogy százötven évig nyögtek a török uralmat.

A legendák egyikében megjelenik Banderék, valahol Drávakeresztúr és Felsőszentmárton határában állt kútja, amelynek mélyéből lángok csaptak ki egykoron.

Nos, a helyiek mesélik, hogy valamikor a falu legmerészebb vadásza nem hitt a helyiek mondájának, figyelmeztetésének, miszerint a keresztúri kápolná-tól nem messze – valamelyik híd közelében – az éjféli szellemjárás idején egy rőfögő koca jelenik meg. Öregasszonyok meséinek tartotta mindaddig, amíg maga is meg nem hallotta a rőfögést. Félelmében csaknem kővé vált, de szerencséjére úgy ítélte meg a helyzetet, hogy szégyen a futás, de hasznos. A biztonság kedvéért azonban megismételte a jól bevált szövegfordulatot, amely a bajba jutott ember segítségére lehet: „Saka duša Boga fali, a ti koga fališ?! / Minden lélek az Urat dicséri, és te kit dicsérsz?!” Állítólag ez sem használt, ezért eredt futásnak, de úgy ám, hogy a lába sarkával kék-zöldre verte a fenekét. Oly gyorsasággal szaladt ugyanis, miként a falu egykori kisbírójának a két dobverője, amelyekkel nagy mesterségbeli tudással verte egykoron a dobot. A falu egykori hírvivőjének eme eszközei, nevezetesen a dob és a dobverők pedig mindig is a falu tulajdonát képezték, s mi tagadás, kenyérkeresésre is igen megfeleleltek. A vadász szeme előtt felvillant a Dráva menti horvátok szólásainak egyike: „Sram za tram... / Szégyen ide vagy oda...”, ezért is futott ökelme.

A kápolnához érve már némileg biztosabban érezhette magát. Annak jobb oldali részén ugyanis a zarándok Szent Rókus szobra áll, akit a legenda szerint egy kutya mentett meg az éhhaláltól, kenyeret hozva neki, nyalogatva a lábán lévő sebet, amelyet a szent a csuháját felhúzvva a szobron nekünk is meg-

mutat. Nem kell különösen éleslátásúnak lennünk, hogy ne vegyük észre az oldalán lévő csutorát, mely nélkül semmilyen hosszabb zarándokútra, vagy távolabbi utazásra nem szabad útra indulni. A pestis elleni védőszent szobrát a mohácsi sokác temetőben is megtekinthetjük. Valamikor a mohácsi horvátok a csutorát a szent és a pestis elleni védekezés jelképeként tekintették. A házaik homlokzatán kiképzett üregbe is tettek belőle egyet-egyet, hogy így biztosítsák családjuk számára Szent Rókus védelmét. A szent kultusza Itáliából terjedt el a világban.

Itt, valahol a drávakeresztúri, valamint a Dráva túlsó oldalán lévő Suho Polje település határában terül el az úgynevezett Tursko polje (Törökmező). Ha hihetünk a mondának, a törökök, amikor – a nyugati világ korszerűbb fegyverei és katonai erejétől hajtva – kénytelenek voltak távozni országunkból, kincseiket egy kőrókába, más legenda szerint egy kőkecskébe rejtették.

A helyiek nem tudták, hogy mit rejteget az állatformájú kődarab, de eldobni nem akarták, mert a parasztember úgy volt valamikor, hogy ha jártában-keltében talált valamit – ha csak egy lópatkót, vagy szöget is –, bármit hazavitt, gondolván arra, jó lesz az még valamire! Hazatérve felvitte a padlásra, mert, ahogy mondani szokás: „a jó gazda is oda-szórja a magot, ahol annak helye van!”. Az új szerzeménynek pedig ott mindig akadt helye. Nos, jó tudni, hogy a falusi padlások kincseket rejtegetnek, ugyanis odakerültek az egykori használati tárgyak, szerszámok, lámpák, melyeket újakra cseréltek fel, s amazok nyomban használaton kívülé váltak, hisz „soha nem lehet tudni, mikor lesznek valamire jók”, így aztán az idő múlásával szerencsére megőrződtek.

Nos, így volt ezzel a török kori kőállattal is. Ha már megvan, nem eldobandó. (Ezt mondják legényeikre emlékezve az idősebb, érett férfiak is: akkor még „fájintos legények” voltak, és nem eldobni valók.) A kőkecskét, vagy kőrókát a helyiek boronára tették nehezezként, hogy a felszántott földet, a hantokat összeaprítva, a mag kikelését elősegítve, az életet adó búza növekedését, szárba szökkenését és gazdag termést biztosítsák.

Sok-sok év elteltével, a törökök egyike elmesélte az elrejtett kincs történetét gyermekeinek. Nos, erre egyik utódja megjelent Drávakeresztúron (bár a lakócsaiak, mohácsiak és a suhopoljeiak, ha kell, szintúgy megesküsznek, hogy náluk történt az eset), hogy a kőróka felől érdeklődjön. A legendát elmesélő török fiának még útra indulása előtt egy kis kulcsot is átadott, de a lelkére kötötte, hogy arról senkinek se szóljon. A kőrókát, vagy kőkecskét csak ezzel a kulccsal lehetett kinyitni!

Az ifjú erre nyakába kötötte a kulcsocskát, és „Irány Darány!”, szedte is a sátorfáját, átkelt a barátságatlan Dráva vizén. A török legény Drávakeresztúrra érve tudakozódni kezdett a kórókról. Ott van a Török mezőben – mondták neki a helyiek, s mutatóujjukkal még a haladási irányt is megmutatták.

A kórókához érve a török kinyitotta annak zárát, s kivette belőle a nagyon nagy értékű kincset, majd elvitte saját országába.

A drávakeresztúriak csak később tudták meg az igazat, de akkorra már „Eső után köpenyeg!...” Volt kincs, nincs kincs!

A kóróka azonban továbbra is jó szolgálatot tett a boronán, ha nem is arannyal fizetett, hanem aranybúzával. Ezért aztán nem is volt oka a további búslakodásnak.

Aki nem hisz nekem, menjen el a Dráva partján mezőkkel és erdőkkel ölelt Drávakeresztúrra, s ha ott állna még a régi vízimalom, az is ezt mormolná monoton...

Frankovics György



A száz éve – a helyi Ribár Márkó adományával – épült drávakeresztúri Szent Kereszt felmagasztalása kápolna

Drávakeresztúri talpasház

Kollár Ákos felvételei

Szent Rókus szobra

